

ÖRÜNTŐ: CSEDINSZKY MÁRIA

ÖRÜNTÉSI: 1900; 1970.

TART.: EGT ZSELICSEGI PARASZTBOGNARKÖL ...

6 lap, 20 foto

FÖLDRAJZI MUTATÓ: ZSELICKISZAK

SAKTUTATÓ: XV, A, 1, 1

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRKÖNYV

ÁTVEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 1896. o. TETELE ALÓL

1896

IV/75/2

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPOSVÁR

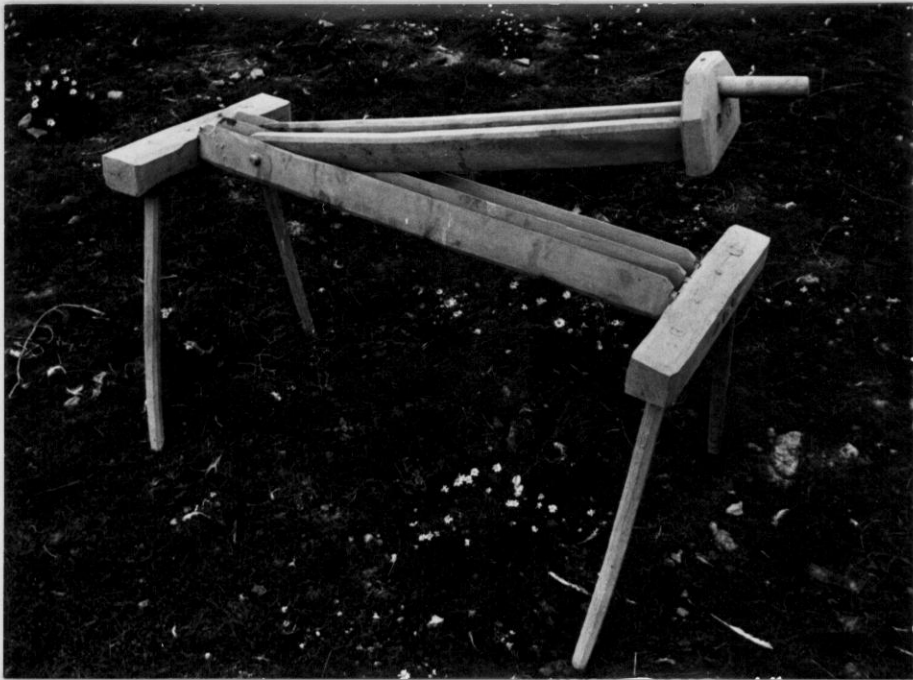
Egy zselicségi

parasztbognárról...

1970

Kendernyűvő

Bölcső

Szánkó.

Belső Somogy egyik kis Zselicségi falujában, Zselickislakon, élt Valler Mihály, aki pásztor őseitől örökölt kézügyességgel, apjától, nagyapjától ellesett mesterségbeli fogásokkal dolgozott és készített favellákat, gerebléket, szánkókat, kerekeket, hordókat, s megannyi használati tárgyat, melyeket szinte lehetetlen mind felsorolni.

1970. nyarán jártam először Zselickislakon, ahova köcsög és cserépfazék gyűjtő szenedélyem vitt. A Kossuth Lajos utca 10. számú boltives tornácos házban, csalódottan láttam, hogy a cserépgyűjtő szenedélyemet itt nem elégíthetem ki. Ahogy hátra a pajta felé sétáltam, megláttam egy remekbe készített fagereblét. Ez fölkelte érdeklődésemet a gereble készítője "Vellás Miska" bácsi iránt, mert így hívták Őt ezen a vidéken. Az idősebb korosztályból nincs aki ne emlékezne Őrá Szennában, Gigében, Csökölyben Toponáron.

Vonyószék szabályozható "feje".

Hátul az udvarban az istálló és a félszer után volt a munkahelye, magakészítette féltetőt szín. De télen sem volt rest, a szobába is bevitte a vonyoszéket és ott dolgozott.

Vonyoszék.

A fát, amelyeket megmunkált, maga választotta ki az erdőn és maga vágta ki a legmegfelelőbbet. Leginkább bükkfából és iharfából dolgozott, de a hordókat tölgyfából készítette.

A szerszámait is saját maga csinálta, így a vonyoszéket, a kis-görbületű, a nagy-görbületű vonyókés, a simító, a furó, fa-részeit. A szerszámok vas részét egy rokon kovács csinálta.

Furó.

Nagy-görbületű vonyókés.

A topor nyele^{és}va sulok is Miska bácsi munkája. A sulkok különböző méretben készültek, 1 kg-tól a 20-25 kg-ig. A sablonokat, hajlitófákat, szorítókat, cirkliket /- körzőket -/szerszámnyeleket, mind mind ő készítette fából, s csak~~az~~ elkerülhetetlen esetben használt más anyagot.

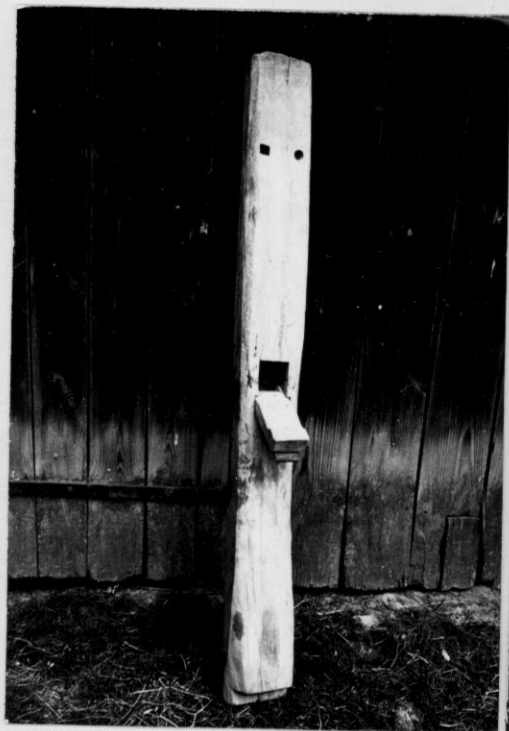

Sulkok.

Mindent fa csappal fa szeggel erősített össze. Az erdőből hazahozott fát lehántolta, majd elhasogatta és a megfelelő méretre földarabolta. A nagy gyaluval meggyalulta. Ezután toporral alakította a szükséges formára. A nagyobb darabokat - lovas-szánkót, jármot-készítette így.

Topor.

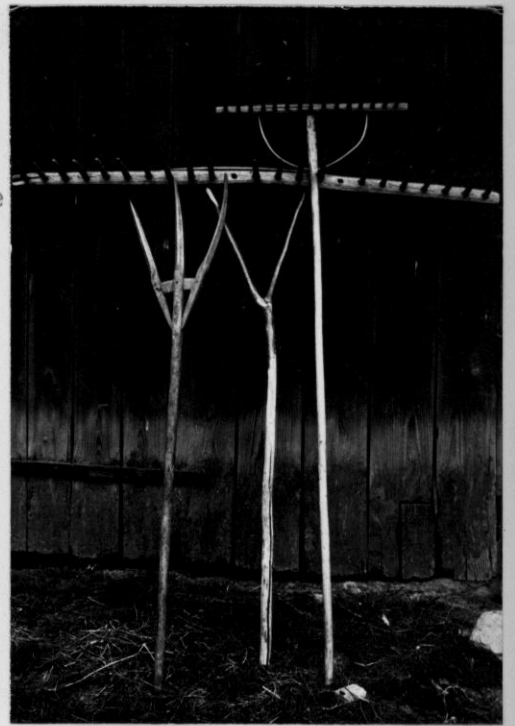
Gyalu.

Cirklik.

A favelláknak a mestere volt. Ennek az anyaga az iharfa, a vonyószéken elkészítette a vel-
 va ágait, majd amikor 50-100 db elkészült, egy nagy üst forró vízbe főzte. Azután a hajlítófa közé szoritva a forró kemencébe tette, melynek két része volt. Egyik felébe rakta be a vel-
 lákat, a másikba tüzet rakott szijáccsal. Így száradtak meg a vellák, s e közben kap-
 ták a szép színüket. A gerebléket sablon alapján luggalta, s merevítőhöz maga-
 hajlított fát használt.

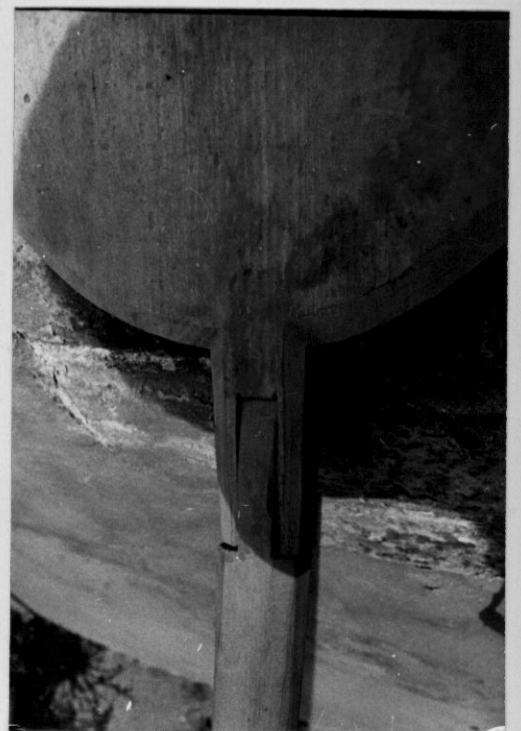
Gereblék és favella.

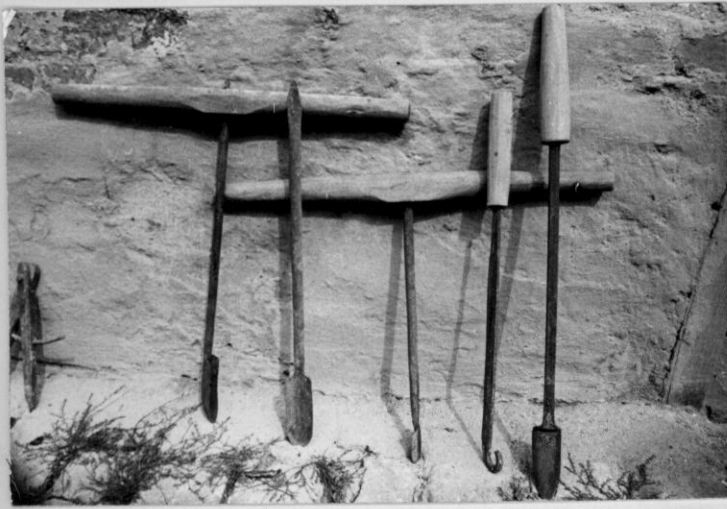
Favella sablonnal.

A hordó készítésnek olyan mestere volt, hogy szemmér-
 tékre szabta ki, minden mé-
 rés nélkül, s mindig a
 kívánt mérete lett a hor-
 dónak.

A sütőlapátot a nyakánál
 fa-csappal csuklóssan illesz-
 tette össze, hogy a kenyeret
 könnyen lehessen bevetni
 vele.

Sütőlapát.

Klumpa vájó szerszámok.

Kaprincs.

Prés.

Járom.

Szép klumpákat csinált, melyeknek főleg a háboru után volt nagy kelete. A magakészítette eszközöket "szekerezéssel" adta el. De dolgozott rendelésre is. Tavasszal, széna kaszáláskor meg- rakta a szekerét vellával, gereblével, s ment faluról- falura és kiabálta " Vellát vegyene- nek !!" Ősszel in- kább szánkót, hordót, kendernyűvöt, rokkát kínált eladásra. Egy vella ára - ahogy az unoka emlékszik - öt pengő volt, a har- mincas évek végén.

Csurgó, Szigetvár, Karád, Dombóvár körzetében járt. Később Miska bácsi átadta az eladást a fiának, s Ő csak otthon dolgozott.

1947-ben halt meg, 81 éves korában. Szinte azt lehet mondani, hogy az utolsó hétig dolgozott vidáman, füttyörészve, dudorászva.

Mesterlevelet nem szerzett soha, de mestere volt a fának s féltve őrizte tudományát; ha vendég jött, leült, nem dolgozott tovább, nehogy ellessék a fogásait.

Velláival még forgatják a szénát, gerebléivel még összetakarítják a rétet, kádjaiba csurog a must, hordóiban még forr a bor. Itt ott még fonnak az Ő készitette rokkán. Bölcsőit, jármait már nem használják.

Sütőlapátjain ritkán vetnek be kenyeret.

Emlékét őrizze ez a kis irás és a fa eszközök, melyeket készített.

Kaposvár. 1970. szeptember.

Adatközlő: Zsig József
Fotó: Toldy Kont
Összeállította: Csepinszky Mária